

สุขวัยข้าว พระเจ้าแผ่นดิน หนังสือรวมภาพสุขวัยแม่โพสพ

“ไปไหนมา กินข้าวหรือยัง” เป็นคำทักทายที่ติดปากคนไทยด้วยความผูกพันกับผืนนาตั้งแต่บรรพบุรุษและข้าวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์เก่าแก่ที่สุดในโลกที่บ่งบอกความนิยมกินข้าวเป็นอาหารพบที่เนินอ้อฉาน หรือนินคงคกหยก มลฑาลูหนาน ประเทศจีน เมื่อปี 2536

อ.ศุภวุฒิ อินทสาร ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์จีนบอกว่าจากหลักฐานดังกล่าวทำให้นักโบราณคดีทราบว่าที่แห่งนี้เคยเป็นแหล่งปลูกข้าวเมื่อ 14,000 ปีมาแล้ว ต่อมาการปลูกข้าวแพร่หลายในพื้นที่ตอนล่างจนถึงชูนาน กวางสี กวางตุ้ง และเวียดนาม ที่มีชาวจีนและชาวไทยอาศัยอยู่

ชาวจีนตอนใต้มีธรรมเนียมการบูชาเจ้าแม่ธัญพืชและมีความเชื่อเหมือนกับชาวไทยเรื่อง “ขวัญ” ว่าเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายแต่มองไม่เห็นโดยชาวไทยเชื่อว่าขวัญมีลวดลายคล้ายกันหอยเหมือนลายบนภาชนะบ้านเชียงและเชื่อว่ามี 32 ขวัญ และเชื่อว่าเจ้าแม่โพสพก็มีขวัญ จึงมีพิธีทำ+ขวัญข้าวเพื่อบูชาเทพที่บันดาลความบริบูรณ์พูนผลให้กับชาวนาและเป็นการแสดงความกตัญญู

งานเปิดตัวหนังสือ

ภาพ : จิรา ชุมศรี

การทำขวัญข้าวมีขึ้นในเดือน 10 ช่วงข้าวตั้งท้องและถือเคล็ดว่าต้องทำพิธีในวันศุกร์เท่านั้นเพราะพ้องเสียงกับคำว่า “สุขหรือสุก” โดยชาวนาจะนำข้าวของมาถวายแม่โพสพ มีทั้งอาหารคาวหวาน ผลไม้ต่างๆ อย่างเผือก มัน ถั่วฝักยาว รวมทั้งผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะขม มะขาม ลำหรับคนแพ้ท้อง รวมทั้งถวายเครื่องประทีป โคม แป้งหอม น้ำมันจันทน์ หวี กระจก เป็นการบำรุงบารอให้แม่โพสพพอใจ

อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี
ภาพ : นครศรี ธีระคำศรี

แม่สมหวัง

ข่าวสด

Khao Sod
Circulation: 950,000

Section: บ้านเทิง/หลากหลาย

วันที่: พุธที่ ๑๖ ส.ค. ๒๕๖๒

ปีที่: ๒๙

ฉบับที่: ๑๐๔๗๓

หน้า: ๑๗ (บนขวา)

Col.Inch: ๗๒.๓๗

Ad Value: ๑๑๒,๑๗๓.๕๐

PRValue(x3): ๓๓๖,๕๒๐.๕๐

ศิลปิน: สีสี่

หัวข้อข่าว: ผู้ขวัญข้าว พระเจ้าแผ่นดิน หนังสือรวมภาพผู้ขวัญแม่โพสพ

ที่ขาดไม่ได้ คือ เถลวหรือตะเผลว เครื่องสาน ๕ แฉกสำหรับปักบนกอข้าวซึ่งเชื่อว่าเป็นยันต์กันผีที่จะมาทำร้ายแม่โพสพ

ก่อนเริ่มทำขวัญ ชาวนาจะแต่งเนื้อแต่งตัวให้แม่โพสพ ด้วยการรวบรวมข้าวมาหนึ่งกอและใช้น้ำมันดีจากวันเข้าพรรษามาอาบให้ แล้วประแป้งหอมพร้อมส้มมะขาม นุ่งผ้าลายไทย ห่มผ้าขาว ส่วนธงสามเหลี่ยมสี่สีต่าง ๆ สมมติให้เป็นเสื้อของแม่โพสพ ก่อนที่จะถอดสร้อยทองคำออกจากกอมาสวมให้แม่โพสพ (แต่ต้องไม่ลืมที่จะขอคืนในภายหลัง)

แม่สมหวัง รอดสม ชาวนา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท บอกว่าคนทำขวัญข้าวจะต้องเป็นผู้หญิงเท่านั้นและมีข้อห้ามว่าในวันพิธี ไม่ให้พูดกับผู้ชายตลอดทั้งวัน เมื่อไปถึงที่นาแล้ว ก็มกราบ ๓ ครั้ง ก่อนร้องบทบูชาแม่โพสพเป็นการเรียกขวัญ

“ขวัญเอ๋ย... ย ขวัญมา แม่จันทร์เทวี แม่ศรีสุซาดา มิ่งมา ขวัญมา แพ้ท้องต้องได้ เอาส้มสุก ลูกไม้มา ให้แม่เสวยเซยชม มีกล้วยหอม แป้งหอม น้ำมันจันทร์ มีกล้วย มีอ้อย เผือกมัน หมากพลู มาให้แม่เสวยเซยชม มาให้แม่อิ่มหน้าสำราญ แพ้ท้องต้องได้ ขวัญเอ๋ย...ขวัญมา...”

ศาลาวงเครื่องช้นสรวงบูชาพระแม่โพสพ และเจ้าที่เจ้าทางของชาวกระเหรี่ยง ต.โล้ว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี ภาพ : สายัญษ์ ชื่นอุดมสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ร่วมกับนักวัฒนธรรม นักประวัติศาสตร์และกลุ่มช่างภาพชั้นแนวหน้าของไทย จึงรวบรวมความงดงามของประเพณีทำขวัญข้าวไว้ในหนังสือ “ผู้ขวัญข้าวพระเจ้าแผ่นดิน” ซึ่งเป็นหนังสือภาพเล่มแรกที่รวบรวมภาพและเรื่องราวพิธีผู้ขวัญข้าวจากทุกภูมิภาคในประเทศไทยเพื่อไม่ให้สูญหายไปจากแผ่นดินไทย

ปารณีย์ จันทรกุล

แม่สมหวังบอกว่าสืบทอดการร้องบททำขวัญข้าวมาจากแม่ตั้งแต่ยังเป็นสาวรุ่น จนปัจจุบันอายุ ๖๖ ปีและจะทำต่อไปเพราะไม่มีคนสืบทอดแล้ว